

MICHAEELEEN DOUCLEFF L'ART PERDUT D'EDUCAR

RECUPERAR LA SAVIESA ANCESTRAL
PER EDUCAR PETITS ÉSSERS
HUMANS FELIÇOS

L'ART PERDUT D'EDUCAR

RECUPERAR LA SAVIESA
ANCESTRAL PER CRIAR PETITS
ÉSSERS HUMANS FELIÇOS

Michaeleen Doucleff

Il·lustracions d'Ella Trujillo

Traducció d'Esther Roig

Columna

TÍTOL ORIGINAL: *HUNT, GATHER, PARENT*

PRIMERA EDICIÓ: JUNY DEL 2021

© RAISING ROSY BOOKS, LLC, 2021

© DE LA TRADUCCIÓ: ESTHER ROIG, 2021

IL·LUSTRACIONS D'ELLA TRUJILLO

LETTERING DE LES IL·LUSTRACIONS: MIRIAM BAUER

© COLUMNA EDICIONS, LLIBRES I COMUNICACIÓ, S.A.U.

AV. DIAGONAL, 662-664 - 08034 BARCELONA

ISBN: 978-84-664-2798-2

DIPÒSIT LEGAL: B. 7.506-2021

FOTOCOMPOSICIÓ: AURADIGIT

www.columnaedicions.cat

AMB LA COL·LABORACIÓ DEL DEPARTAMENT DE CULTURA

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

El paper utilitzat per imprimir aquest llibre està qualificat com a ecològic i procedeix de boscos gestionats de manera sostenible.

ÍNDEX

Pròleg 9

SECCIÓ 1. RAR, SALVATGE OEST

1. Els pares més RARS del món 23
2. Per què criem de la manera que ho fem? 40

SECCIÓ 2. EL MÈTODE MAIA

3. Els nens més servicials del món 59
4. Com ensenyar als fills a fer les tasques, voluntàriament 65
5. Com pujar fills flexibles i cooperadors 86
- EQUIP 1: Introducció a la criança en EQUIP:
una manera millor d'estar junts 107
6. Motivadors principals: què és millor que els elogis? 118

SECCIÓ 3. LA INTEL·LIGÈNCIA EMOCIONAL DELS INUITS

7. Mai enfadats 139
8. Com ensenyar als nens a controlar la ira 152
9. Com deixar d'enfadar-se amb els fills 158
- EQUIP 2: Encoratjar, no forçar mai 169
10. Introducció a les eines de criança 175
- I: Eines per a les rebequeries 177
- II: Eines per al mal comportament de cada dia 190
11. Eines per esculpir el comportament: contes 212
12. Eines per esculpir el comportament: representacions 225

SECCIÓ 4. LA SALUT HADZABE

13. Com criaven els fills, els nostres antics avantpassats?	241
14. Els nens més segurs de si mateixos del món	251
EQUIP 3: Un antídote antic contra l'ansietat i l'estrès	260
15. Un antídote antic contra la depressió	284

SECCIÓ 5. LA CRIANÇA OCCIDENTAL 2.0

EQUIP 4: Un nou paradigma per a pares occidentals	303
16. El son	309
Epíleg	317

SECCIONS PRÀCTIQUES

Prova-ho 1: Entrenar la bona voluntat	73
Prova-ho 2: Entrenar la cooperació	99
Prova-ho 3: Aprendre a motivar els fills	127
Prova-ho 4: Aprendre a enfadar-se menys amb els fills	171
Prova-ho 5: Disciplinar sense paraules	205
Prova-ho 6: Disciplinar amb contes	218
Prova-ho 7: Disciplinar a través de representacions	233
Prova-ho 8: Fomentar la seguretat en ells mateixos i l'autosuficiència	275
Prova-ho 9: Bastir un suport emocional per a la família (i descansar una mica)	295
Agraïments	321
Notes	323
Índex temàtic	341

CAPÍTOL 1

Els pares més RARS del món

La primavera de 2018 era a l'aeroport de Cancun, pràcticament en un estat de paràlisi. Em mirava fixament els avions mentre els meus pensaments tornaven en remolí al que acabava de presenciar. Era possible que fos veritat?

La criança podia ser tan fàcil?

Només uns dies abans, havia anat a un poblet maia al mig de la península del Yucatán. Hi havia anat per fer un reportatge per a la ràdio sobre la capacitat d'atenció dels infants. Havia llegit un estudi que insinuava que els nens maies eren millors a l'hora de parar atenció que els americans en situacions concretes, i volia esbrinar per què.

Però després de passar un dia al poble, vaig detectar ràpidament un reportatge més important sota les teulades de palla. Un reportatge molt més important.

Em vaig passar hores i hores entrevistant mares i àvies sobre com pujar les criatures, i observant les seves habilitats de primera mà: com afronten les rebequeries d'un nen petit, motiven els fills perquè facin els deures i els convencen perquè seguin a taula. Bàsicament, la versió d'aquelles famílies de la monòtona rutina diària. També els vaig preguntar per les parts complicades de la criança, com ara fer-los sortir de casa al matí o ficar-los al llit.

El que vaig presenciar em va fer rodar el cap. La seva manera d'educar era totalment diferent del que havia vist mai. Era diferent dels mètodes utilitzats per les supermares de San Francisco, diferent del que havia experimentat jo de petita, i estava a cent vuitanta graus de la manera com educava jo la Rosy.

La meva manera d'educar era com un trajecte aterridor per aigües braves de nivell 5 amb drames, crits i plors en abundància (per no parlar de les interminables rondes de negociació i baralles per les dues bandes). Amb les mares maies, en canvi, em va fer l'efecte de ser en un riu ample i serè, avançant sinuosament per la vall d'una muntanya, en un curs fluid i constant. Suau. Fàcil. I amb molt poc drama. No vaig sentir crits, i no vaig veure ningú que donés ordres (en cap direcció) i poques protestes. Tanmateix, la seva manera d'educar era eficaç. Molt eficaç, i tant! La canalla era respectuosa, atenta i cooperadora, no sols amb els pares sinó també amb els germans. Renoi, si la meitat del temps els pares ni tan sols havien de demanar als fills que es partissin una bossa de patates amb un germà petit. El nen ho feia voluntàriament.

Però el que destacava realment era que els nens fossin tan servicials. A tot arreu on vaig anar, vaig veure criatures de totes les edats disposades a ajudar els seus pares. Una nena de nou anys va saltar de la bici i va córrer a obrir una mànega de regar per a la seva mare. Una nena de quatre anys es va oferir a anar d'una correguda a un mercat proper a comprar tomàquets (amb la promesa d'una llatinadura, això sí).

I aleshores, l'últim matí de la meva visita, vaig presenciar l'acte definitiu de bona voluntat, i va venir d'una font improbable: una preadolescent que estava de vacances.

Era a la cuina de la família, parlant amb la mare de la noia, la María de los Ángeles Tun Burgos, que coïa *frijoles* en una cuina econòmica. La María anava amb els cabells negres llargs recollits en una cua pulcra i portava un vestit blau marí cenyit a la cintura.

—Les dues nenes grans encara dormen—va dir la María, i es va asseure a l'hamaca a descansar. La nit abans les nenes s'havien quedat llevades fins tard veient una pel·lícula de por sobre un tauró—. I les he trobat juntes en una hamaca, a mitjanit, arraulides—va dir, rient una mica—. Per això les deixo dormir una mica més.

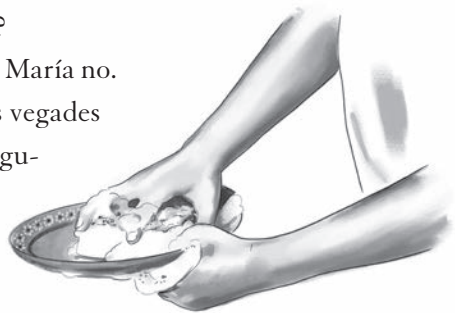
La María treballa molt. S'encarrega de totes les tasques domèstiques, prepara tots els àpats —estem parlant de fer tortilles amb blat de moro molt a la pedra— i ajuda en el negoci familiar. Però per molt d'enrenou que hi hagués al voltant durant la nostra visita, la María sempre va estar calmada com una bassa. Fins i tot quan renyava la filla petita, l'Alexa, perquè no toqués la cuina econòmica, ho feia amb una veu tranquil·la, i la seva cara continuava relaxada. No transmetia neguit, ansietat o estrès. I, al seu torn, les filles es portaven increïblement bé amb ella. Respectaven les seves peticions (majoritàriament). No discutien ni contestaven.

Vam xerrar una mica més i llavors, quan ja me n'anava, l'Àngela, la filla de dotze anys de la María, va sortir de l'habitació. Amb pantalons capri negres, una samarreta vermella i arracades d'or de rotllana, semblava una preadolescent californiana. Però va fer una cosa que no havia vist mai a Califòrnia. Va passar pel costat meu i de la seva mare i, sense dir ni ase ni bèstia, va agafar una palangana d'aigua sabonosa i es va posar a rentar els plats de l'esmorzar. No li van haver de demanar que ho fes. No hi havia cap llista de tasques enganxada a la paret. (De fet, com veurem, les llistes de tasques poden acabar inhibint aquesta mena d'actes voluntaris.) L'Àngela senzillament va veure que hi havia plats bruts a l'aigüera i es va arromangar, tot i que estava de vacances de l'escola.

—Apa! —vaig exclamar—. Que ho fa sovint, l'Àngela, de fer feina per pròpia voluntat?

Estava realment sorpresa, però la María no.

—No ho fa cada dia, però moltes vegades sí —va dir—. Si veu que s'ha de fer alguna cosa, no s'espera. Una vegada vaig portar la seva germana petita al metge i quan vaig tornar, l'Àngela havia netejat tota la casa.

Vaig anar a parlar amb l'Àngela i li vaig preguntar directament per què s'havia posat a rentar plats. La seva resposta em va emocionar.

—M'agrada ajudar la meva mare —va dir en castellà mentre fregava un plat groc.

—I quan no l'ajudes, què t'agrada fer? —vaig preguntar.

—M'agrada ajudar la meva germana petita —va dir, tota cofoia.

Em vaig quedar amb la boca oberta.

«Quina nena de dotze anys s'aixeca del llit i abans de fer res es posa a rentar plats, durant les vacances de l'escola, a sobre?», vaig pensar. «Això és real?».

I per això uns dies després, esperant al concorregut aeroport de Cancun, mirant els avions, no podia parar de pensar en l'Ángela: en el seu desig genuí d'ajudar i el seu amor per la família. Com ho feien la María i les altres mares maies? Com pujaven fills tan cooperadors i respectuosos?

Aquelles dones feien que ser pares semblés —no sé si goso dir-ho— fàcil. I volia aprendre els seus secrets. Volia que la meua relació amb la Rosy fos així de calmada i relaxada. Volia sortir dels ràpids aterridors i entrar al riu ample i sinuós.

Vaig deixar de mirar els avions i em vaig fixar en els turistes americans que seien davant meu, preparant-se per pujar a l'avió a San Francisco. I vaig tenir la idea: potser havia tingut tants problemes amb la Rosy, no perquè fos mala mare, sinó perquè no havia tingut ningú que m'ensenyés a ser una bona mare? La meua cultura havia oblidat la millor manera d'educar?

Fem un experiment ràpid. Mirem aquestes dues línies. Quina és més curta? La Figura A o la Figura B?

La resposta és òbvia, oi? O no?

I si féssim la prova a un ramader de Kenya? O a un caçador recol·lector d'una illa diminuta de les Filipines? Qui respondria correctament la pregunta? I a qui l'enganyaria la il·lusió?

Als anys 1880, Franz Carl Müller-Lyer, un jove psiquiatre alemany, va voler estudiar com percebia el món el cervell humà. Tenia poc més de trenta anys i ja era una estrella del rock en el seu camp. En aquella època, les il·lusions òptiques estaven de moda en psicologia. I en Franz va pensar que podia deixar la seva empremta en aquest camp. I es va posar a guixar. Va dibuixar dues línies de la mateixa longitud: una de les línies tenia puntes de fletxa normals mirant enfora, com la de la figura A, mentre que l'altra línia tenia les puntes de fletxa mirant endins, com la B. En Franz va veure de seguida que, tot i que les línies eren exactament de la mateixa longitud, semblaven molt diferents. La forma de les fletxes enganya el cervell perquè pensi que B és més llarga que A.

Amb aquest dibuix va crear la que seria la il·lusió òptica més famosa de la història.

En Franz va publicar la seva il·lusió el 1889, i immediatament els científics van intentar esbrinar per què els nostres ulls —o els nostres cervells— ens fallen. Per què no podem veure les línies tal com són, amb la mateixa longitud? La il·lusió semblava posar al descobert una dada universal sobre la percepció humana.

Llavors, més d'un segle després, un equip d'investigadors van capgirar el camp de la psicologia i van canviar per sempre la manera com veiem la il·lusió de Müller-Lyer, i com entenem el cervell humà.

El 2006, Joe Henrich s'acabava d'instal·lar al seu nou despatx de la Universitat de la Colúmbia Britànica, a Vancouver, quan va fer amistat amb un altre psicòleg que tenia el despatx a prop. No podia saber que la seva amistat conduiria un dia a un canvi fonamental en la disciplina general de la psicologia, o com diu en Joe, a «una punyalada al cor de la psicologia».

En Joe és un gran pensador. Estudia què motiva les persones a cooperar entre elles, o al contrari, a iniciar guerres els uns contra els altres, i com aquestes decisions de treballar junts han ajudat la nostra espècie a ser la més dominant a la Terra.

En Joe també és d'una raça de psicòlegs poc habitual, coneguda com a «intercultural». No solament fa experiments amb els americans o els europeus; també viatja a indrets diferents, com les Fiji o l'Amazònia,

per veure com se'n surten pobles d'altres cultures en aquests mateixos experiments.

A prop d'en Joe treballava un altre psicòleg intercultural que es diu Steve Heine. Estudia què dona «significat» a la vida de les persones i com varia aquesta idea arreu del món. Com en Joe, l'Steve volia descobrir com funciona el cervell humà, no sols com funciona el cervell americanoeuropeu.

La valoració d'altres cultures que tenien en comú va propiciar que en Joe i l'Steve comencessin a quedar per dinar cada mes. Anaven a la cantina de la universitat, agafaven menjar xinès i parlaven de les recerques que tenien en curs. Repetidament, en Joe i l'Steve van notar una pauta: els europeus i els americans tendien a comportar-se diferent que les altres cultures. «Érem un cas diferenciat en els experiments», va dir en Joe. «L'Steve i jo no ens en sabíem avenir. Vam començar a pensar que els nord-americans podíem ser la gent més rara del món».

En aquell punt, la idea era només una hipòtesi que havia sortit tot dinant. Però en Joe i l'Steve estaven tan intrigats que van decidir fer algunes proves. Van reclutar la seva col·lega Ara Norensayan, una psicòloga que estudia com les religions fomenten la cooperació i l'expandeixen. El trio es va posar a revisar metòdicament dotzenes d'estudis de psicologia, ciències cognitives, economia i sociologia.

Així d'entrada, l'equip va detectar un problema gros. La psicologia té un biaix enorme. La immensa majoria dels estudis —aproximadament el 96 per cent— només examinen persones de procedència europea. I, tanmateix, les persones d'ascendència europea només constitueixen un 12 per cent de la població mundial. «Per tant, tot el camp de la psicologia estudia només una estreta franja d'humanitat», va dir en Joe.

Aquest tipus de biaix occidental no és un problema si l'objectiu de la investigació és descobrir com pensen i es comporten els occidentals. Però el biaix es converteix en un problema important si l'objectiu és descobrir com pensen i es comporten els humans, sobretot quan la franja d'humanitat que estudies és rara, realment rara... com resulta que són els occidentals. Ve a ser com entrar en una gelateria, tastar només el de gust de xiclet rosa, ignorar els altres trenta gustos, i després publicar un article que assegurí que tots els gelats contenen bocins de xiclet.

Què passa quan tastes els altres trenta gustos?

Per descobrir-ho, en Joe, l'Steve i l'Ara van analitzar un grapat d'experiments fets amb persones de fora dels Estats Units i després els van comparar amb els fets amb occidentals. Sovint el resultat no encaixava. Els occidentals destacaven en un extrem de l'espectre de comportament, mentre que els pobles de cultures indígenes tendien a ajuntar-se, més al mig.

La conclusió d'aquestes anàlisis va ser impactant: les persones de la societat occidental, «inclosos els nens petits, estan entre les poblacions menys representatives que es poden trobar per generalitzar sobre els humans», va escriure l'equip el 2010. Fins i tot es van inventar un acrònim enganxós per descriure el fenomen, i van anomenar la nostra cultura RARA [en anglès, WEIRD, de Western, Educated, Industrialized, Rich and Democratic societies (societats occidentals, educades, industrialitzades, riques i democràtiques)].

En Joe i els seus col·legues van publicar un article de vint-i-tres pàgines titulat «La gent més rara del món?». I, en un instant, la visió etnocèntrica de la psicologia es va esquerdar. No era tant que l'emperador de la psicologia anés nu. Era més aviat que ballava amb roba occidental fent veure que representava la humanitat.

L'estudi va concloure que la gent RARA és estranya de més d'una dotzena de maneres, incloent-hi la manera de cooperar amb els altres, de repartir càstigs, de veure el que és just, de pensar en el «jo», d'escollir valors i de veure l'espai tridimensional.

Posem, per exemple, la il·lusió òptica que acabem de veure a la pàgina 26.

Als anys cinquanta i seixanta, els científics van posar a prova la il·lusió de Müller-Lyer en almenys catorze cultures, entre les quals pescadors de Nigèria, recol·lectors del desert de Kalahari i caçadors recol·lectors de l'Àustràlia rural. També van provar la il·lusió amb els sud-africans d'ascendència europea, i amb adults i infants d'Evanston, Illinois.

L'experiment era simple. Els investigadors ensenyaven la il·lusió a les persones i els demanaven fins a quin punt els semblaven diferents les línies. El que van trobar els investigadors va ser tan sorprenent que a alguns psicòlegs els va costar de creure, i encara debaten sobre les causes subjacents dels resultats.

Els americans eren molt susceptibles a la il·lusió. De mitjana, els voluntaris d'Illinois pensaven que la línia B era un 20 per cent més llarga que la línia A. Aquestes troballes coincidien amb estudis previs. Res de nou.

Però quan els investigadors van mirar els resultats de les altres cultures, la cosa es va posar interessant. En algunes cultures indígenes, com els caçadors recol·lectors del sud d'Àfrica i els pagesos de Costa d'Ivori, la gent no es deixava enganyar gens per la il·lusió. Veien les dues línies tal com les havien dibuixades, iguals en longitud. En totes les altres cultures, la susceptibilitat de les persones a la il·lusió queia entre els dos extrems: entre els enganyats americans i els impàvids africans. Les persones de les altres catorze cultures creien que les dues línies eren diferents en longitud, però ni de bon tros tan diferents com creien els americans.

Els investigadors van plantejar la hipòtesi que la il·lusió enganya més eficaçment els americans perquè vivim en «ambients retallats», o angles rectes. És a dir, que estem envoltats de caixes. Mirem on mirem, hi són. Vivim en caixes (és a dir, cases), dormim en caixes (és a dir, llits), cuinem en caixes (és a dir, cuines), anem a la feina amb caixes (és a dir, trens) i omplim les nostres cases de caixes (és a dir, calaixeres i calaixos, taules, sofàs, armaris, etc.).

Els científics creuen que tota aquesta exposició a caixes entrena el nostre cervell per percebre la il·lusió de Müller-Lyer d'una manera peculiar. Quan veiem les dues fletxes, el nostre cervell agafa una drecera. Subconscientment, convertim les línies bidimensionals de la pàgina en les arestes de les capses tridimensionals (o més concretament, els dibuixos de les arestes). Per què aquest canvi subconscient ens fa creure que la línia de dalt és més curta que la de sota? Imaginem que les dues línies són les arestes dels edificis. La línia de sota, amb les puntes de fletxa cap enfora, s'assembla a una aresta que s'aparta del nostre punt de vista, o una que està més lluny de nosaltres. La línia de dalt, amb les puntes de fletxa estàndard, s'assembla a una aresta que apunta cap a nosaltres, o una que està més a prop de nosaltres. Per això el cervell allarga la línia de sota, perquè es pensa que està més lluny de nosaltres que la línia de dalt, que es pensa que està més a prop de nosaltres.

Però en moltes cultures d'arreu del món les persones no estan envoltades de caixes i angles rectes. En comptes d'això, estan envoltades de formes corbes i llises. Les cases i els edificis sovint tenen disseny de cúpula, o estan

fets amb materials més flexibles, com ara canyes i argila. I quan la gent surt de casa, no camina per voreres amb fanals (fent angles rectes). Es mou per la natura. Molta natura, molta, arbres, plantes, animals i terreny. I la natura no entén d'angles rectes. A la natura li encanten les corbes.

Així doncs, quan una dona san al desert del Kalahari mira les dues línies de la il·lusió Müller-Lyer en un paper, no es deixa enganyar per les puntes de fletxa. El seu cervell no arriba automàticament a la conclusió que aquestes línies representen arestes en 3D de caixes. Senzillament hi veu el que està dibuixat al paper: dues línies de la mateixa longitud.

Fent l'experiment de Müller-Lyer en cultures diferents, els investigadors van exposar una enorme fissura en els fonaments de la psicologia. Les seves troballes van mostrar que la cultura i l'entorn on creixes poden conformar profundament les funcions bàsiques del cervell, com ara les percepcions visuals.

Si això és cert, en quines coses més pot canviar la cultura els nostres cervells? Quins altres principis «humans universals» o «generals» en psicologia de fet no ho són, d'universals, sinó únics de la cultura occidental, conseqüència de viure i haver-se educat en un entorn especialment RAR?

Una altra manera de plantejar aquesta idea: si ser membre d'una cultura distorsiona una cosa tan simple com la manera com veiem dues línies negres sobre un paper, com podria influir la nostra cultura en processos psicològics més complexos? Com podria afectar la nostra filosofia de la criança o la manera com veiem el comportament dels fills? I si algunes de les idees que considerem «universals» quan es tracta de pujar els fills són en realitat «il·lusions òptiques» creades per la nostra cultura?

Després de tornar a casa del poble maia de Yucatán, estava molt motivada i plena d'energia en relació amb la criança. Per primera vegada des de feia anys tenia esperança. Pensava que —potser, només potser— podria desxifrar d'una vegada la criança, que podria no sols domesticar la hiena salvatge que teníem a casa, sinó també ensenyar-li a ser servicial i respectuosa. La perspectiva em feia rodar el cap.

I em vaig posar a fer el que sé fer més bé: investigar. Volia investigar tot el que fos possible sobre la manera d'educar els fills dels pares maies.

Em vaig endinsar en la bibliografia científica, vaig parlar amb científics i vaig llegir llibres acadèmics. També vaig fer una mirada llarga i intensa als llibres contemporanis sobre l'educació dels fills.

Em vaig desesperar gairebé de seguida: amb prou feines vaig trobar res sobre la criança maia en llibres populars sobre l'educació dels fills. De fet, em va costar trobar informació sobre cap mena d'estil de criança en cultures no occidentals. En algun cas en què els llibres esmentaven pràctiques d'altres cultures, tractaven aquest coneixement més com una curiositat intel·lectual que com una informació valuosa que podia ajudar els pares amb dificultats.

Va ser quan vaig reconèixer l'immens buit que hi ha avui en orientació sobre la criança. Es pot dir que tenim guies i instruccions gairebé exclusivament des de la perspectiva occidental. Falten tantes veus i tants punts de vista! I, tanmateix, quan es tracta d'entendre què necessiten els infants per dormir, com funcionen els nens petits, i què fer quan un nen es tira de bocaterrosa a la vorera (és per a un amic), el món occidental podria no ser el millor lloc per buscar respostes.

Per començar, la cultura occidental és relativament nova a l'hora de pujar criatures. En l'esfera del món parental, som uns passerells. Molts dels nostres mètodes només fa cent anys que volten, en alguns casos només algunes dècades. Aquestes pràctiques no «han passat la prova del temps» ni de lluny. Sovint, el nostre consell fa figa tan de pressa d'una generació a la següent que fa venir vertigen. Posem per cas la posició recomanada per dormir per a un infant. Quan la meva mare va parir, els metges li van dir que posés la seva Michaelleen acabada de néixer de bocaterrosa. Avui aquest consell es consideraria increïblement perillós, fins i tot negligent, perquè es va demostrar que posar els infants a dormir de cap per avall augmentava el risc de patir la síndrome de la mort sobtada de l'infant.

A sobre, quan compares les estratègies occidentals de criança amb les que trobes arreu del món —i al llarg de la història humana— moltes vegades el que fem és molt RAR.

Molt abans que en Joe, l'Steve i l'Ara publicuessin el seu estudi insígnia que coronava la cultura occidental com la més RARA del món, l'antropòleg David Lancy es preguntava si era veritat el mateix en relació amb

la criança dels fills. És la nostra manera de fer una excepció? Som el cas diferenciat?

En David va treballar durant molts anys per analitzar dades antropològiques, descripcions etnogràfiques i registres històrics, i va concloure que la resposta era un sí rotund! Moltes pràctiques comunes —que creiem que són essencials o crucials per criar els fills— no existeixen en altres cultures del món, o tot just han començat a aparèixer. «La llista de diferències és llarga, molt llarga», em diu en David. Resumeix aquests contrastos en el seu llibre de referència, *The Anthropology of Childhood: Cherubs, Chattel, Changelings* [L'antropologia de la infància: querubins, esclaus, nens canviats]. «Hi pot haver de quaranta a cinquanta coses que fem que no es veuen en altres cultures».

Per exemple, felicitar és la millor manera de motivar els nens? És feina dels pares estimular i distreure constantment els fills? Són les paraules la manera ideal per comunicar-se amb els nens petits? Les instruccions verbals són realment les millors per ensenyar els nens? Moltes d'aquestes idees occidentals en realitat dificulten la feina dels pares i sovint van contra l'instint natural dels infants, segons en David.

Posem per cas la família nuclear. En la cultura occidental, hi ha la creença general que l'estructura familiar ideal consisteix en una mare, un pare, i els seus fills petits, vivint junts sota el mateix sostre. I per fer encara més ideal aquesta estructura, alguns podrien dir que es quedi a casa la mare i dediqui tota l'atenció a pujar els fills. És molt «tradicional», oi?*

Doncs no gaire. Si mires arreu del món —i investigues la història humana—, veuràs que la família nuclear (i una mare que tingui com a única feina ser mare) és una de les estructures menys tradicionals que hi ha. El 99,9 per cent del temps que els humans han estat a la Terra, la família nuclear simplement no existia. «És una estructura familiar que hi és des de fa un puntet minúscul de la història humana», diu l'historiador John Gillis, de la Rutgers University, que ha estudiat l'evolució de les famílies

* Quan llegiu això, depenent del vostre entorn, podríeu pensar que la idea que la mare es quedi a casa és antiquada. Però fa poc més de catorze anys, el 41 per cent de les persones pensava que les mares que treballaven fora de casa perjudicaven la societat, segons un informe del Pew Research Center del 2007.

occidentals des de fa més de trenta anys. «No és antiga. No és tradicional. No té autèntiques arrels en el passat».

I està clar que no és el que necessiten els infants humans per créixer. A la família nuclear li falten mestres clau per a la vida d'un infant. Durant centenars de milers d'anys, la criança va ser un assumpte multigeneracional. Els nens evolucionaven per aprendre d'una colla de persones diferents de totes les edats: besavis, avis, oncles, ties, amics de la família, veïns, cosins i totes les criatures que anaven amb ells.

Al llarg dels últims mil anys aproximadament, la família occidental s'ha encongit a poc a poc des d'una escudella multigeneracional a una tapinga minúscula, que consisteix únicament en la mare, el pare, dos fills i potser un gos o un gat. No sols hem perdut l'àvia, l'avi, la tieta Fay i l'oncle Bill a casa, sinó també la mainadera Lena, el cuiner Dan, i una colla de veïns i visitants que passaven l'estona al porxo o dormien al sofà. Un cop aquestes persones van desaparèixer de casa, la major part de la criança va recaure en els pares.

Com a resultat d'això, per primera vegada en la història humana, els pares estan fent aquesta cosa tan dura que es diu criar els fills tots sols (i fins i tot un de sol). «La idea que dues persones s'ocupin soles d'un nen és absurda. Totalment absurda», diu en John. «Dues persones fan tota la feina de la qual s'haurien d'encarregar múltiples persones».

David Lancy compara aquesta visió de la criança amb el que passa quan una nevada atrapa una mare i un fill en una casa, sols. L'aïllament obliga la mare a ser l'única companya de jocs del seu fill, a ser la seva única font d'amor, connexió social, distracció i estimulació. Aquestes condicions poden conduir a la tensió i l'esgotament. «Hi ha moltes raons per creure que les condicions de la vida moderna en què els infants i els nens petits estan aïllats dels seus iguals en llars amb un sol progenitor o famílies nuclears produeix un efecte paral·lel», va escriure en David al seu llibre.

Tot aquest aïllament —aquest atrapament de les nostres famílies en nevades virtuals— segurament no ha estat gaire bo per a la salut mental de pares i fills. Molts psicòlegs amb qui he parlat pensen que l'erosió de la família extensa és una causa fonamental de l'alta incidència de la depressió postpart als Estats Units, com també de la creixent epidèmia d'ansietat i

depressió entre els nens i els adolescents. Les mares, els pares i els nens senzillament se senten sols.

Aquest aïllament té una altra repercussió perjudicial: els pares també han perdut els seus consellers. I podem haver oblidat que importants que eren aquests consellers.

En la cultura occidental, tendim a pensar en la maternitat com «un instint que és tan natural per a les dones com l'impuls sexual per als homes», escriu John Gillis al seu llibre *A World of Their Own Making* [Un món que s'han fet ells mateixos].

Però, en realitat, la criança és una habilitat que s'aprèn. I les fonts tradicionals de coneixement són les dones i els homes que ja han pujat uns quants marrecs: les àvies, els avis, les tietes, els oncles i els veïns tafaners però útils. Un cop desaparegudes de casa les generacions més grans, també van desaparèixer el coneixement i les habilitats. Les mares i els pares recents ara estan sols per descobrir els fonaments de la criança, com ara ajudar l'infant a dormir tota la nit, calmar el nen petit que té una rebequeria i ensenyar la germana gran a estimar el seu nou germà, i no pegar-li.

El resultat actualment és una mare que està atrapada entre una roca i un cotxet de marca: carrega més deures de criança que mai en la història i, en canvi, és la que hi està menys preparada.

«Les mares no havien estat mai tan aclaparades per la maternitat», conclou en John.

No és estrany, doncs, que estigui exhausta els diumenges a la tarda després de passar el cap de setmana amb la Rosy. Durant dos dies seguits, he fet la feina de tres o quatre persones. No sols soc la seva mare, sinó també

la seva àvia, una cosina i una germana gran. I per acabar-ho d'adobar, estic improvisant.

Ras i curt, la creació de la família nuclear ha remodelat com fem de pares, però també com aprenem a fer de pares. Adeu, àvia. Adeu, tieta Carol. I adeu coneixements de criança, habilitats i més mans per agafar a coll, cuinar i fregar les petites esqueses a l'hora d'anar a dormir. Hola, aïllament, esgotament i estrès.

Per què soc un pare o una mare tan RAR?

Després de saber que educo d'una manera tan RARA, no em podia treure del cap la idea que hi havia d'haver una raó subjacent. És clar que per a una cosa tan complexa com educar hi ha moltes raons. Però igualment em preguntava si algun esdeveniment clau havia precipitat una allau de canvis a la cultura occidental i, finalment, en el curs de centenars d'anys, ens ha portat als pares a l'estat d'esgotament i estrès que ara anomenem maternitat i paternitat.

Per això em vaig passar mesos anant a veure molts historiadors i psicòlegs i els vaig fer la mateixa pregunta: per què la nostra manera d'educar els fills és tan RARA?

Cada persona em va donar una resposta diferent: l'Era de la Il·lustració, el capitalisme, la Revolució Industrial, la disminució de la mortalitat infantil, menys fills per família, la nostra afició a la intimitat.

És evident que la resposta té múltiples aspectes.

Però llavors vaig anar a veure Joe Henrich, un dels tres psicòlegs que van inventar el terme RAR. I com em va sorprendre la seva resposta! «Home, precisament estic escrivint un llibre que es titula RAR, que intenta explicar com s'han tornat tan estranys psicològicament els occidentals», va dir. «La clau en realitat té a veure amb l'Església catòlica».

«Què? Com?».

Els vint minuts següents, en Joe em va explicar els descobriments fascinadors del seu nou estudi.

Fa uns quants milers d'anys, a Europa, les famílies s'assemblaven molt a moltes altres cultures d'avui dia: eren grans, multigeneracionals i estaven estretament unides. Les llars familiars eren estructures poroses on els parents, els criats, els treballadors, els veïns habituals i els amics entraven i sortien, sense gaires escarafalls.

Ahora, els nens tenien una gran autonomia. L'estructura familiar gegant formava una closca protectora al voltant de criatures i nens. Els pares no els havien d'estar a sobre perquè sempre hi havia algun adult —o algun altre nen capaç de cuidar-se'n— a la vora per ajudar. En conseqüència, la canalla de l'edat mitjana (i de la major part de la història occidental) vivia àmpliament lliure de les instruccions i direccions dels adults a partir dels sis anys. Podien tenir obligacions i responsabilitats a casa, però, en general, es creaven les seves pròpies normes i decidien el que farien cada dia.

Tanmateix, els pares encara regulaven un aspecte essencial de la vida dels seus fills: el matrimoni. Encara que aquesta idea us faci esgarripar una mica, segueix-me un moment, perquè els pares tenien una raó de pes per immiscir-se en aquest aspecte.

En molts casos, els pares fomentaven (o manipulaven) que els seus fills es casessin amb algú proper a la família; per exemple, un cosí llunyà, un parent d'un parent polític, o un padrí, va dir en Joe. Aquests matrimonis es consideraven «dins de la família», però en la majoria dels casos no hi havia una raó «biològica» per prohibir-los. Els nuvis no estaven emparentats per sang o no eren parents tan pròxims per causar problemes de salut deguts a l'endogàmia.

Aquests matrimonis tenien un propòsit crucial. Formaven una mena de fil que mantenia unides les famílies extenses. Amb aquests cabdells, les famílies teixien tapissos acolorits i resistents. Els matrimonis mantenien les terres i les propietats dins del clan. Amb el temps, el clan guanyava diners, prestigi i poder. I, potser el més important per al nostre problema, el clan ofería molta ajuda als pares. Les famílies continuaven sent grans i la canalla podia ser autònoma amb seguretat (relativa).

Aleshores, pels volts del 600 dC, l'Església catòlica va començar a tibar aquest tapís i el tapís es va esflagarar.

«L'Església catòlica es va obsessionar amb l'incest», va dir en Joe, o amb el que anomenava «incest».

L'Església va començar a regular qui es podia casar amb qui. Per començar, va prohibir que es casessin els cosins, una restricció raonable perquè els cosins comparteixen un 12 per cent dels gens i l'endogàmia pot causar problemes de salut.

Però al segle VII, l'Església va ampliar la prohibició a tots els «parents», per distants que fossin. Cinquanta anys després, hi van afegir els padrins i la família política. Així, per exemple, si el teu marit es moria, ja no et podies casar amb el seu germà (que era una tria força habitual —i segura biològicament— per a les vídues). La pena per vulnerar aquestes lleis era dura: donar-nos les teves propietats. Al segle XI, els papes i reis de tot Europa havien imposat tantes restriccions matrimonials que no es podien casar ni els cosins en sisè grau. Pensem que els cosins sisens estan relacionats a través de 128 re-re-re-re-rebesavis. Comparteixen aproximadament un 0,01 per cent de l'ADN. No estan «emparentats» de cap manera, biològicament.

Aquestes lleis van tenir in comptables repercussions, informen en Joe i els seus col·legues al seu estudi del 2019. Les lleis de matrimoni van esmicolar les famílies extenses en bocinets. El 1500 dC, la família occidental va començar a assemblar-se una mica a la d'avui. «Almenys a Anglaterra i probablement a Alemanya, la forma de família dominant és la família nuclear», va dir en Joe.

En aquest punt, mares i pares encara tenien un munt d'ajuda per pujar els fills. Les famílies riques i de classe mitjana tenien mainaderes, cuineres i criades que vivien a casa. I les famílies més pobres van continuar vivint en famílies extenses durant segles. Però pel fet de dividir les famílies i els clans poderosos, l'Església probablement va iniciar una reacció en cadena que va canviar la manera de pensar de les persones i el que valoraven. A l'estudi, en Joe i els seus col·legues van descobrir que com més temps havia estat exposada una comunitat a les restriccions matrimonials de l'Església catòlica, més probable era que les persones d'aquesta comunitat pensessin com ho fan els occidentals: és a dir, valoressin l'individualisme, el no-conformisme i altres trets psicològics únics a Occident.

No sabem del cert si l'Església catòlica és la clau que explica per què els pares occidentals són tan RARS. Que els dos canvis estiguin units en el temps i l'espai no significa que un fos causa de l'altre. I algunes de les nostres estranyes formes de criança de fet han aparegut molt recentment. Però, si s'hi pensa, es pot veure clarament que l'encongiment de la família extensa va poder tenir un paper important a l'hora de posar la llavor de l'intens individualisme que veiem en les societats RARES, i canviar radicalment com tractem els fills.

Quan creixes en una família gran i extensa, tens una sèrie d'obligacions i responsabilitats envers els altres. Has de vigilar un germà petit, ajudar una àvia malalta, o preparar menjar per als teus cosins. T'has d'adaptar a les necessitats dels altres. I t'has de deixar portar. Les teves necessitats individuals passen a un segon pla per darrere de la socialització i la cooperació. Ets un peixet en un estany interconnectat i ple com un ou. Quan la família seu a taula, tothom menja el mateix, de la mateixa olla. No hi ha alternativa.

Ara, quan reduïm la família a dos adults casats i dues criatures, moltes d'aquestes obligacions surten per la finestra. La cooperació ja no és necessària. La intimitat abunda. Perdem les habilitats requerides per tractar amb els altres i adaptar-nos-hi. Tenim temps i espai per a les necessitats i preferències individuals. Al final, després de centenars d'anys, acabes amb una situació com la que tenim a casa nostra algunes nits: a l'hora de sopar, cadascú menja un plat diferent, amb una salsa diferent per a aquell plat, i tothom té una opinió única sobre com s'hauria de preparar i menjar aquell plat. L'individualisme és el rei. I les criatures —com hi ha món!— es poden tornar molt autoritàries.